

Maa- ja metsätalousministeriön toimialan tehtävät lausuntoaineistossa

Ruoka- ja luonnonvarasektorin tehtävät siirtyvät aluehallinnosta ja kunnista maakuntiin. Niistä muodostuu maakuntien kolmanneksi suurin tehtäväkokonaisuus, noin 2 000 henkilötyövuotta. Sektori on merkittävä sekä aluetaloudelle että valtakunnallisesti. Maatalouden suorien EU-tukien ja maaseudun kehittämisvarojen osuus Suomen kaikista EU-tuloista on noin 70 prosenttia, keskimäärin 864 miljoonaa euroa vuodessa. Maa- ja metsätalousministeriön sektorin EU-tuet ja kansalliset tuet ovat yhteensä noin 2 miljardia euroa vuodessa.

Hallinnon tasot vähenevät, koska uudistuksessa yhdistetään kuntien ja valtion aluehallinnon toiminnot maatalouden ja ympäristöterveydenhuollon tehtävissä. Tehtävien kokoaminen maakuntiin mahdollistaa merkittävät synergiaedut ruoka- ja luonnonvarasektorilla.

Maakuntalain 6 §:ssä säädetty maakuntiin siirtyvä maa- ja metsätalousministeriön toimialan tehtävien kokonaisuus on tarkoituksenmukainen. Ruoka- ja luonnonvaratehtävissä keskeistä on alueiden tarpeiden ja mahdollisuuksien hyödyntäminen, joten tehtävät soveltuvat erittäin hyvin maakuntien itsehallinnossa hoidettaviksi.

Maakunnat järjestävät toimintansa itsehallinnossa sopimallaan tavalla eräitä jäljempänä kuvattuja poikkeuksia lukuun ottamatta. Lainsäädännöllä varmistetaan valtakunnallinen yhtenäisyys ja kansalaisten tasa-arvoinen palvelutaso eri maakunnissa. Tämä edellyttää riittävää alueellista palveluverkostoa. Pääsääntöisesti kaikki maakuntiin siirtyvistä ruoka- ja luonnonvarasektorin tehtävistä edellyttävät viranhaltijan riippumatonta päätöksentekoa.

Maa- ja elintarviketalous sekä maaseudun kehittäminen

Maataloustukiin, maaseudun kehittämiseen, eläinten terveyteen ja hyvinvointiin, kasvinterveyteen, porotalouteen ja luontaiselinkeinoihin, elintarvikelakiin ja maatalouden tuotantopanoksiin liittyvät tehtävät siirretään pääosin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista, aluehallintovirastoista ja kunnista maakuntiin. Näissä tehtävissä on kyse noin 1600 henkilötyövuoden resursseista.

Kaikki maakunnat hoitavat maa- ja elintarviketalouden ja maaseudun kehittämisen tehtäviä, elleivät maakunnat sovi toisin maakuntalaissa tarkoitettulla tavalla ja Maaseutuviraston kanssa vahvistettavassa maksajavirastosopimuksessa. Keskitettyjä tehtäviä ovat porotalouden tehtävien hoito Lapin maakunnassa ja Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman val-

takunnalliset hankkeet Päijät-Hämeen maakunnassa. Kuluva EU:n rahoituskausi ehdotetaan hoidettavan nykyisillä menettelyillä kauden loppuun asti.

Maksajavirastotehtävät

Hallituksen linjauksen mukaisesti lähes kaikki ELY-keskusten ja kuntien nykyisin hoitamat maaseutu- ja maataloushallinnon tehtävät siirtyvät maakunnille. Suurin osa näistä tehtävistä on niin sanottuja maksajavirastotehtäviä. Niiden hoitamista ohjaavat yksityiskohtaiset EU-säädökset, jotka asettavat pakottavat vaatimukset muun muassa siirrettyjä tehtäviä hoitavien viranomaisten hallintorakenteelle. Suomessa maksajavirastotehtävien suorittamista ohjaa ja valvoo Maaseutuvirasto, joka toimii EU-säädösten mukaisena EU:n maaseuturahaston ja maataloustukirahaston maksajavirastona.

Maakuntauudistuksen yhteydessä maksajavirastotehtävien hoitamisen kannalta kriittisiä osaluokkia ovat tehtävien ohjaus, laatukriteerien täyttäminen ja riittävä resursointi. EU-komissio tekee Suomessa vuosittain useita tarkastuksia, joiden perusteella EU voi keskeyttää tukien maksamisen kokonaan, jos EU-lainsäädännön velvoitteita ei noudateta. Virheellinen toiminta voi johtaa jopa kymmenien miljoonien eurojen rahoituskorjauksiin.

Maksajavirastotehtävät on hoidettava viranomaistehtävinä. Niitä ei voi siirtää maakunnan liikelaitokselle tai kolmannelle osapuolelle. Maksajavirastotehtävien hoitamisesta säädettäisiin tarkemmin hallituksen esitykseen sisältyvällä uudella lailla maksajavirastotehtävien hoitamisesta maakunnissa. Lakiin sisältyisivät säännökset muun muassa tehtävien hoitamiseksi asetettavista vaatimuksista ja tehtävien hoitamisen järjestämisestä sekä EU:n lainsäädännöstä johtuvien vaatimusten täyttymisen varmistamisesta.

Ympäristöterveydenhuolto

Erilliseen hallituksen esitykseen sisältyy uusi laki kriteereistä, joiden täytyessä maakunta voisi siirtää eräiden ympäristöterveydenhuollon tehtävien järjestämisvastuun sopimuksella kunnalle. Siirto voisi koskea terveydensuojelulain ja tupakkalain mukaista valvontaa (sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala) sekä elintarvikevalvontaa. Järjestämisvastuun vastaanottavalla kunnalla tai kunnilla (jos kunnat hoitavat tehtävää yhteistoiminnassa) sekä siirron jälkeen myös maakunnalla tulisi olla käytettävissään vähintään 30 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit edellä mainittujen tehtävien suorittamiseen. Sopimuksella voitaisiin siirtää myös eläinlääkäripalveluiden järjestämisvastuu sekä irrallaan tavattujen lemmikkieläinten talteenotto, mutta näitä tehtäviä ei otettaisi huomioon valvontaresurssien laskennassa.

Eläinlääkintähuolto

Eläinlääkintähuoltolain nimi muutetaan laiksi eläinlääkäripalveluista, sillä nykyisen eläinlääkintähuoltolain valvontaa koskevat säännökset siirretään sektorilakeihin. Tähän lakiluonnok-

seen sisältyy säännös, jonka mukaan maakunta voi halutessaan tuottaa peruseläinlääkäripalveluja myös lemmikkieläimille omana toimintanaan maakuntalaissa säädetyn yhtiöittämisvelvollisuuden estämättä. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan säännös ei muuttaisi nykytilaa, kun otetaan huomioon lain sisältö ja alkuperäinen tarkoitus sekä yhtiöittämispoikkeuksia koskevat kuntalain ja maakuntalain säännökset.

Kalatalous- ja vesitaloustehtävät

Pääosa aluehallinnon kalatalous- ja vesitaloustehtävistä tulee jokaisen maakunnan vastuulle. Nämä luonnonvaratehtävät ovat monen eri osa-alueen erityisosaamista vaativia asiantuntija-tehtäviä. Haasteena on riittävän asiantuntemuksen varmistaminen tasapuolisesti kaikkien maakuntien käyttöön. Siksi maakunnat sopivat tehtävien hoitamisesta yhteistoiminnassa. Tarkoituksena on myös varmistaa, että tehtävät tulevat hoidetuiksi maakuntien rajat ylittävässä vesistöalueilla ja että tasapuoliseen palveluun tarvittavaa erityisosaamista on saatavilla kaikissa maakunnissa. Yhteistoimintaa järjestettäessä pitää ottaa huomioon myös eri tehtävien keskinäiset kytkennät, vaikuttavuus ja velvoitteet EU:n lainsäädäntöön perustuvissa tehtävissä. Vaikka tehtävät hoidetaan yhteistoiminnassa, jokainen maakunta vastaa niissä päätöksenteosta alueellaan.

Maakunnan vesistötehtäviä ovat tulvariskien hallinta, hydrologisten havaintotietojen tuottaminen, vesistön säännöstely, rakennettujen vesistöjen hoito ja kunnostus sekä peruskuivatus- ja ojitusasiat. Lisäksi vesistötehtäviin kuuluu vesioikeudellisten lupien ja sopimusten hallinta. Näihin tehtäviin liittyvät vesistö rakenteet ja niiden ylläpidon hankinta sijoitetaan tilakeskukseen. Nykyiset ELY-keskusten vesilain mukaiset viranomaistehtävät jakautuvat siten, että vesilain noudattamisen valvonta siirtyy Valtion lupa- ja valvontavirastoon. Maa- ja metsätalousministeriön toimialan tehtävät vesitalousasioissa mukaan lukien yleisen edun valvonta siirtyvät puolestaan maakuntiin.

Maakunnat valvovat alueellaan vesihuoltolain noudattamista sekä edistävät vesihuollon alueellista suunnittelua. Vesihuoltotehtävillä on läheinen yhteys maakunnan ympäristöterveydenhuoltotehtäviin sisältyvään talousveden laadun valvontaan.

Maakuntien vastuulle siirtyviä kalataloustehtäviä ovat vapaa-ajankalastuksen kehittäminen ja kalavarojen hoito, yleisen kalatalousedun valvonta sekä kalatalouden elinkeinojen edistäminen ja rahoittaminen. Euroopan meri- ja kalatalousrahaston vaikuttavuuden säilyttämiseksi siitä myönnettävä tuki ohjelmoidaan valtakunnallisesti.

Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö ohjaavat toimialoillaan maakuntien tehtäviä vesien- ja merenhoidossa.

Maakunnat hoitavat myös vieraslajiriskien hallintaa ja Kansallisen ilmastonmuutoksen sopeutumissuunnitelman 2022 toimeenpanoa.

Seuraavat pienehköt tehtävät säädetään suoraan vastuumaakunnan hoidettaviksi:

- EU:n yhteisen kalastuspolitiikan valvonta (Varsinais-Suomi)
- patoturvallisuusviranomaisen tehtävät (Kainuu)
- rajavesistösojpmusten toimeenpanotehtävät
- saimaannorppaan liittyvät kalataloustehtävät.

Luonnonvaratehtävien hoidon määrärahat, erityisesti vesistö- ja kalataloushankkeiden tuki sekä vesistö rakenteiden ylläpidon rahoitus, siirtyvät pääosin yleiskatteelliseen maakuntarahoitukseen.

Maa- ja metsätalousministeriön toimialan säädösmuutokset

Hallituksen esitys sisältää maa- ja metsätalousministeriön toimialan tehtävien säädöksiä eniten eli 72 kappaletta. Suurin osa on teknisiä muutoksia, joilla siirretään tehtävät nykyisestä valtion aluehallinnosta ja kunnista maakuntiin.

Esityksen mukaan kumottaisiin seuraavat säädökset:

- Laki maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa (210/2010)
- Laki peruskuivatustoiminnan tukemisesta (947/1997)
- Laki vesihuollon tukemisesta (686/2004).

Uusia säädöksiä ovat:

- Laki maksajavirastotehtävien hoitamisesta maakunnassa
- Laki maakuntien yhteistoiminnasta kalatalouden ja vesitalouden tehtävien hoitamiseksi.

Lisäksi esitetään lakia, jolla säädettäisiin maakuntien hoidettaviksi tulevista rajavesistösojpmuksiin liittyvistä toimeenpanotehtävistä, mutta lakiluonnos ei ehtinyt lausuntoaineistoon.

alueuudistus.fi

Lisätietoa:

Osastopäällikkö Minna-Mari Kaila, 02951 62013

Osastopäällikkö Juha Niemelä, 02951 62009

Hallitusneuvos Tanja Viljanen, 02951 62353

Lainsäädäntöneuvos Pekka Kempainen, 02951 62451

